

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Дмитро Каднічанський

МОЛОДІЖНИЙ І НАВЧАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

Курс лекцій
для студентів спеціальності “Туризм”

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2010

ББК
УДК

Рекомендовано до друку
Вченою Радою географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 14 від 1 березня 2010 р.

Рецензенти:

О.О. Любіцева – д. геогр. наук, проф. (Київський національний університет імені Тараса Шевченка);

В.В. Стецький – канд. геогр. наук, доц. (Львівський національний університет імені Івана Франка).

Каднічанський Д.А.

Молодіжний і навчальний туризм. Курс лекцій. / Дмитро Каднічанський – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 60 с.

Викладено теоретичні, методичні та прикладні основи молодіжного і навчального туризму. Важливу увагу приділено поняттєво-термінологічному апарату. Розглянуто історію становлення цих видів туризму в Україні, особливості діяльності основних суб'єктів молодіжного та навчального туризму. Схарактеризовано проблеми та перспективи розвитку цих видів туризму.

© Д.А.Каднічанський, 2010

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ	5
ВИКЛАД ОСНОВНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ	7
Лекція 1. Поняття і суть молодіжного й навчально- го туризму. Історія розвитку молодіжного туризму в Україні	7
Лекція 2. Роль державних органів влади у розвитку молодіжного туризму	13
Лекція 3. Акціонерне товариство “Супутник-Україна” і молодіжний туризм	19
Лекція 4. Громадські організації та їхнє місце в моло- діжному туризмі	27
Лекція 5. Хостельний рух в Україні та Європі	38
Лекція 6. Фестивалі й молодіжний туризм	45
Лекція 7. Особливості навчального туризму	50
СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	56
ЗАВДАННЯ ДЛЯ СИСТЕМИ МОДУЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ	58
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	64

ПЕРЕДМОВА

За умов формування молодого української державності надзвичайно актуальним є процес виховання нового громадянина, людини епохально-нової формації. Завдання непросте зумовлене багатьма чинниками. Його можна успішно реалізувати в разі використання неавторитарних, неформальних методів впливу на виховання людини, серед яких туризм та екскурсійна робота посідає важливе місце.

Історія розвитку європейських держав свідчить про те, що в політиці будь-якого уряду виховання людини через нетрадиційні форми туризму завжди було актуальним. Тому розвиток молодіжного і навчального туризму є вагомим внеском у розбудову молодого української держави.

Розвиток незалежної України підвів новостворену туристичну галузь нашої держави до потреби прийняття Державної програми розвитку туризму в Україні до 2010 р., яка серед інших основних завдань і заходів передбачає впровадження державної протекціоністської політики щодо організації туристично-оздоровчої роботи серед дітей, підлітків та молоді.

Під час вивчення цього курсу велику увагу приділено проблемам і перспективам розвитку молодіжного та навчального туризму в Україні.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Пояснювальна записка до навчально-тематичного плану курсу «Молодіжний і навчальний туризм» (IV курс, VIII семестр)

Предмет “Молодіжний і навчальний туризм” розроблений для фахової підготовки студентів, що навчаються за спеціалізацією “туризм”. У цьому курсі висвітлено питання організації молодіжного і навчального туризму в Україні, розглянуто головні форми цих видів туризму. Викладання предмету проводиться під час VIII семестру IV курсу. Обсяг курсу – 16 лекційних, 32 практичні години, загальна кількість видів контролю за курс – дев’ять. Предмет тісно пов’язаний з іншими дисциплінами спеціалізованої підготовки туристів, зокрема, з курсами: “Спортивно-оздоровчий туризм”, “Вступ до спеціальності”, “Релігійний туризм і паломництво”, “Географія міжнародного туризму” та ін.

Рейтингова оцінка знань студентів

Курс містить один змістовний модуль, за який студент може отримати 50 балів.

Модуль	Види контролю	К-сть видів контролю	Сума балів
Молодіжний і навчальний туризм	Виконання і захист практичних робіт	2	10
	Семінари	6	30
	Контрольна робота	1	10
	Разом	9	50

Рейтингова оцінка контролю знань студентів (у балах)

Види контролю	К-сть видів контролю	Межі балів	Сума балів
Виконання і захист практичних робіт	2	1–5	10

Семінари	6	1–5	30
Контрольна робота	1	1–10	10

Витяг з навчального плану

Семестр	К-ть годин	У тому числі		Контроль
		лекції	практичні	
8	48	16	32	залік

ВИКЛАД ОСНОВНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

ЛЕКЦІЯ 1

Поняття і суть молодіжного й навчального туризму. Історія розвитку молодіжного туризму в Україні

Актуальність теми: ознайомити студентів з особливостями предмету “Молодіжний і навчальний туризм”, розглянути основні визначення, розкрити зміст і завдання курсу.

Навчальна мета: розкрити поняття “молодіжний туризм” та “навчальний туризм”, форми та суб’єкти молодіжного і навчального туризму, ознайомити з історією розвитку молодіжного туризму в Україні.

План лекції

1. Визначення молодіжного та навчального туризму.
2. Форми і суб’єкти молодіжного туризму.
3. Історія розвитку молодіжного туризму в Україні.

Є багато визначень терміну **молодіжний туризм**. Однозначно, це подорожі та екскурсії дітей, юнацтва й молоді, під час яких реалізують завдання освіти, виховання, всебічного розвитку, оздоровлення та психофізичної реабілітації особистості на основі використання туристичних ресурсів. Однак, на нашу думку, оптимальнішим є таке визначення: молодіжний туризм – це сегмент туристичного ринку, орієнтований на дітей, юнацтво та молодь, туристичні послуги та продукти для якого створюють і реалізують його суб’єкти: туроператори (такими можуть бути навчальні заклади всіх рівнів акредитації, позашкільні установи, дитячо-юнацькі організації, дитячі оздоровчі та молодіжні спортивно-оздоровчі табори, туристичні бази, притулки, клуби, федерація спортивного туризму тощо), екскурсійні бюро та турагенти.

Як складова туристичної галузі країни, молодіжний туризм в Україні передусім покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, пов’язані

з вихованням, оздоровленням та освітою молоді засобами туристично-краєзнавчої діяльності, а саме:

- отримання нових знань;
- фізичне оздоровлення та профілактика захворювань;
- орієнтація молоді на здоровий спосіб життя, формування активної життєвої позиції;
- розвиток кращих моральних людських рис та відносин;
- підготовка підлітків до служби у лавах армії, до навчання у вищих навчальних закладах військового типу;
- екологічне виховання, виховання свідомого ставлення до природи нашої країни.

У віковому розрізі молодіжний туризм, на нашу думку, треба розділяти на три частини – дитячо-юнацький (14–17 років), студентський (17–23 років) та молодіжний (23–35 років).

Молодіжний туризм може бути організованим, тобто його проводять спеціалізовані організації, турфірми, громадські організації, або неорганізованим – приватні подорожі молодих людей в колі сім'ї, друзів чи самотійно. Виділяють внутрішній та міжнародний молодіжний туризм. Внутрішній передбачає подорожі в межах своєї країни, а міжнародний, відповідно, подорожі за кордон, які можуть бути приватними або організованими (міжнародний молодіжний туристичний обмін).

Організаційними формами дитячо-юнацького туризму є: походи (одноденні, багатоденні, ступеневі, категорійні, по рідному краю, Україні, за кордон); туристські поїздки (екскурсійні, розважальні, культурно-дозвільні, спортивні); екскурси; туристські та оздоровчі табори; дитячі санаторії; туристські гуртки та клуби; туристські бази, туристські зльоти та змагання; туристські вечори, туристсько-краєзнавчі експедиції; краєзнавчі конференції.

Один з найбільших організаторів молодіжного туризму на теренах України – Акціонерне товариство “Супутник-Україна” (1992р.), яке є спадкоємцем Бюро міжнародного молодіжного туризму “Супутник”, котре діяло при комсомолі УРСР у радянський час. У 2000 р. при АТ “Супутник-Україна” створено туристичну фірму Супутник.

Також до суб'єктів діяльності в галузі туризму, зокрема молодіжного, на нашу думку, треба зачислити державні органи влади, громадські організації та туристичні фірми.

Навчальний туризм – це подорожі, переважно за кордон, з навчальною метою, тобто для здобуття освіти, обміну досвідом, отримання нових знань тощо. Основна мета навчального туризму – пряме чи опосередковане отримання знань, зокрема, ознайомлення з новими і значно досконалішими способами виробництва і послуг, доступ до нової інформації, опанування технологічними прийомами, методами, навичками, розширення кругозору тощо.

Отримання таких знань за кордоном або від закордонних спеціалістів у нашій країні – найкращий та найшвидший спосіб розширення власної інформаційної та інноваційної бази. Промислово розвинені країни тримають першість у галузі розробки нової продукції і процесів, на них припадає 80% науково-пошукових і дослідницьких конструкторських розробок у світі.

Туризм не лише відпочинок. До міжнародних туристів зачисляють іноземців, які приїхали з діловою (службовою), приватною метою і організованих туристів. Для нашої країни важливе значення мають поїздки громадян саме в розвинуті країни, зокрема на спеціальні фестивалі, виставки, презентації. Однак і приватні подорожі, поїздки з освітньою метою, обміни студентами між вузами, виїзди на роботу, та й особисті так звані човникові поїздки за кордон по товари, слугують потужним каналом для отримання нових знань.

Навчальний (освітній) туризм є одним з найшвидших способів доступу суспільства до світових знань.

Близьким до навчального є **діловий туризм**, що передбачає зустрічі, конгреси, конференції, семінари; торгові виставки і ярмарки; інсентив-подорожі, корпоративні святкування та ін.

За багатовікову історію подорожей, географічних відкриттів, розширення торговельних зв'язків, промислового освоєння нових територій людство накопичило знання в різних галузях науки, культури і техніки. Усе це спонукало до виникнення особливої форми подорожей – туризму зі своєю структурою, матеріально-технічною базою, методами роботи й органами управління, який почав оформлятися і розвиватися як специфічний різновид суспільно-економічної та соціально-культурної діяльності з середини XIX ст. Відтоді в багатьох країнах Європи виникали самодіяльні туристичні клуби і товариства, спеціалізовані організації,

формувалася туристична галузь. Найінтенсивніший розвиток світового туризму припав на другу половину ХХ ст.

З найдавніших часів в українських землях постійно бували іноземні мандрівники. Відповідно, вітчизняні купці, паломники, мандрівники, вчені-дослідники теж відвідували далекі краї. З кінця ХVІІІ ст. значного поширення набули мандрівки Україною культурно-освітніх діячів, інтелігенції, студентської молоді. Втім, на протигагу більшості європейських країн, період індивідуального мандрівництва на українських землях затягнувся аж до початку ХХ ст. Під час цих подорожей і мандрівок, які стали складовою українського національно-культурного відродження, зібрано величезний матеріал з географії, етнографії та історії українських земель, що стало основою розвитку вітчизняної туристичної галузі. На теренах Галичини у першій третині ХХ ст. вагомий внесок у розвиток туристсько-краєзнавчої роботи серед галицької молоді зробили туристичні товариства “Плаї”, “Чорногора”, дитячо-юнацькі організації “Пласт” та “Сокіл”.

У підросійській Україні з другої половини ХІХ ст. розвитком екскурсійної справи займалися насамперед наукові, просвітницькі та професійні товариства, що супроводжувалося організацією різних музеїв, виставок, відкриттям пам'ятників. У цей час з'явилися перші екскурсійні товариства – у Києві (1885), Ялті (1895) та в інших містах. В останній чверті ХІХ ст. чималої популярності набув гірський туризм, який почав розвиватися в Криму завдяки діяльності Кримсько-Кавказького гірсько-го клубу.

У 20-х роках ХХ ст., з утвердженням влади більшовиків в Україні, туризм продовжував розвиватися, передусім як засіб піднесення освітньо-культурного рівня народу. В цей час постійно організовували різноманітні екскурсії, походи та мандрівки краєзнавчого спрямування, створено перші керівні структури туристичної галузі. Проте вже наступного десятиліття відбулися кардинальні зміни ролі туризму в суспільстві, основним завданням якого стала пропаганда історичних звершень радянської влади і більшовицької партії. Одночасно з централізацією радянських управлінських структур туристичні керівні органи республіки були підпорядковані загальносоюзним.

У післявоєнний період, особливо в 70–80-х роках, унаслідок економічного зростання, відчутного поліпшення матеріального становища

населення, підвищення його культурно-освітнього рівня та наявності вільного часу склалися сприятливі умови для прискореного розвитку туристично-екскурсійного руху в Українській РСР. Особливо це стосувалося внутрішнього туризму, до якого були залучені мільйони громадян республіки. Міжнародний туризм, хоча й перебував під жорстким контролем держави, також мав певні здобутки. Провідними організаціями, які у цей час активно займалися внутрішнім і міжнародним туризмом в УРСР, були Українська республіканська рада р туризму й екскурсіє, “Інтурист” та Бюро міжнародного молодіжного туризму “Супутник”. Незважаючи на певні негативні моменти в розвитку туризму в радянській Україні, зазначимо, що саме в 70–80-ті роки ХХ ст. туризм, зокрема соціальний, став масовим явищем і важливим засобом освіти й виховання молоді, перетворився на галузь економіки з розгалуженою інфраструктурою.

Завдання для самостійного опрацювання:

- визначення термінів “молодіжний туризм”, “навчальний туризм”;
- форми і суб’єкти молодіжного туризму;
- особливості розвитку молодіжного туризму в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.;
- розвиток молодіжного туризму в радянську добу.

ЛЕКЦІЯ 2

Роль державних органів влади у розвитку молодіжного туризму

***Актуальність теми:** особливості державного регулювання сфери туризму, роль державних органів влади у розвитку молодіжного туризму.*

***Навчальна мета:** опрацювати законодавчу базу розвитку молодіжного туризму, розглянути діяльність державних структур, які регламентують розвиток молодіжного туризму.*

План лекції

1. Законодавча база розвитку молодіжного туризму.
2. Основні державні структури – суб'єкти молодіжного туризму

У наш час розвиток молодіжного туризму в Україні, і на Львівщині зокрема, регламентований такими державно-правовими актами:

- Закон України “Про туризм” від 15 вересня 1995 р. № 31, зс змінами, внесеними згідно з Законом № 1276-VI (1276-17) від 16.04.2009;
- Закон України “Про оздоровлення та відпочинок дітей” від 4 вересня 2008 р. № 375-VI., зі змінами, внесеними згідно з Законом № 1401-VI від 21 травня 2009 р.;
- Постанова Кабінету Міністрів України “Про комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні” від 20 березня 1998 р. № 348;
- Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року” від 16 січня 2003 р. № 33;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України “Заходи щодо державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму” від 12 травня 2004р. № 298-р;
- Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку” від від 28 квітня 2009 р. N 422.

До державних органів влади, які займаються різними сферами молодіжного туризму, належать:

- Міністерство освіти і науки України;

- Міністерство культури і туризму України;
- Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України;
- Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Кожне з названих Міністерств має свої підрозділи в областях та районах України, на які покладені функції розвитку туризму, зокрема, молодіжного. Розглянемо детальніше роботу цих підрозділів на прикладі Львівської області.

Міністерство освіти і науки України. У Львові та області є міський та обласний відділи освіти. Обидві структури проводять роботу з організації молодіжного туризму.

Діяльність підрозділів відділів освіти регулює Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді при Міністерстві освіти і науки України. Зокрема, цей центр організовує щорічні всеукраїнські змагання з активних видів туризму серед учнівської молоді та щорічний всеукраїнський зліт туристів-краєзнавців. Ці змагання проводять у три етапи – міські й районні, обласні та всеукраїнські. Участь в організації цих заходів на місцевому рівні беруть відповідні підрозділи міських, районних та обласних відділів освіти.

При міському управлінні освіти діє Центр творчості дітей та юнацтва Галичини (Погулянка). В Центрі є два відділи, які займаються організацією туризму:

- спортивно-туристичний відділ – гуртки з активних видів туризму (водний, скелелазіння, спелеологія), організація краєзнавчої роботи в школах міста (конкурси “Краєзнавець”, “Мій Львів”);
- відділ туризму і міжнародних відносин (семінари, конференції, тренінги; молодіжні обміни по Україні та за кордоном; екскурсії по Львову й області; літні оздоровчі табори; організація прощ до Богородичних місць спільно з релігійними організаціями).

При Центрі створено хостел (дитячо-юнацький туристично-екскурсійний центр “Погулянка”).

Спільно з Яворівським НПП щоосені організовують туристичний зліт “Бабине літо”.

Також при міському управлінні освіти є три дитячі туристичні центри: Львівський міський дитячий центр туризму, спорту та екскурсій

Сихівського р-ну, Державний комунальний позашкільний заклад освіти туристично-краєзнавчий центр “Княжий” Франківського р-ну, Центр туризму і краєзнавства “Левандівка” Залізничного р-ну.

У Львівському міському дитячий центрі туризму, спорту та екскурсій Сихівського р-ну (вул. Чукаріна, 9, Сихів) роботу з розвитку молодіжного та дитячого туризму ведуть у двох напрямках. Перший – це низка гуртків туристично-краєзнавчого напрямку, зокрема, історичне краєзнавство, географічне краєзнавство, спортивне орієнтування, туристично-краєзнавчий гурток, велотуризм, піший туризм тощо. Другий – проведення екскурсій та розробка туристичних маршрутів учителями Центру. При Центрі діє хостел на 60 місць .

Державний комунальний позашкільний заклад освіти туристично-краєзнавчий центр “Княжий” Франківського р-ну (вул. Володимира Великого, 125а) об’єднує такі гуртки: пішохідний туризм, велотуризм, школа екскурсіводів, Львовознавець, спортивне орієнтування. Також організовують екскурсійну діяльність. Працює хостел на 60 місць.

Основні форми роботи Центру туризму і краєзнавства “Левандівка” (заснований як Будинок юних туристів Залізничного р-ну м. Львова у 1991р.). – спортивний туризм, спортивне орієнтування, краєзнавство, організація походів і екскурсій. При Центрі діє турбаза.

При обласному управлінні освіти діє Обласний центр краєзнавства, екскурсій та туризму учнівської молоді (вул. Івана Франка), де проводять роботу за наступними напрямками:

- екскурсійна діяльність по Львову та області для школярів і студентів;
- обласні змагання з техніки пішохідного туризму;
- зліт туристів-краєзнавців (по одній команді з кожного району). Переможці їдуть на всеукраїнські змагання;
- діяльність гуртків туристично-краєзнавчого напрямку;
- організація туристично-краєзнавчих експедицій місцями боїв січових стрільців та воїнів УПА.

Міністерство культури і туризму України. При Міністерстві діє Державна служба туризму і курортів. На львівському обласному рівні в її структурі виділяють Управління культури і туризму ЛОДА, у якому туризмом відає відділ туризму і мистецтв.

Роботу ведуть за такими напрямками: співпраця з туроператорами та турагентами; сертифікація і категоризація сфери готельних послуг і послуг харчування; сприяння розвитку туристичної інфраструктури; промоція туристичного потенціалу Львівщини; організація та участь у фестивальній діяльності.

На міському рівні діє Управління культури та туризму Департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради.

Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України. У Львівській області є Управління у справах сім'ї та молоді Львівської обласної державної адміністрації. Зокрема, до молодіжного туризму дотичний відділ оздоровлення та дозвілля.

Основними завданнями управління щодо молодіжного туризму є: організація відпочинку, дозвілля й оздоровлення дітей та молоді; організація і проведення фестивалів, конкурсів, культурно-мистецьких та інших заходів.

Управління курує діяльність дитячих закладів оздоровлення та відпочинку Львівської області. Це, зокрема, дитячі спортивно-оздоровчі табори, дитячі санаторії, спортивно-оздоровчі комплекси. Всього на теренах області діє 22 заклади різних форм власності (державна, комунальна, приватна). Сьогодні, згідно із законодавством, триває державна атестація цих дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

При Львівській міській раді діє Управління молоді, сім'ї та спорту. У його віданні перебувають Установи дитячо-юнацьких молодіжних клубів (УДЮМК), створені у всіх адміністративних районах міста. Це позашкільні навчальні заклади, навчання в яких проводять у позашкільний час за різними напрямками, в тому числі є туристичні секції.

У Львівській області також працює Львівський обласний молодіжний центр праці (ЛоМЦП) заснований у травні 2001 р. Це державна організація на госпрозрахунку, яка займається зайнятістю і навчальними програмами для молоді й заохочує до міжнародної співпраці в сфері культури й освітніх програм. ЛоМЦП також активно заохочує до молодіжного підприємництва і програм, які зосереджені на розвитку туризму.

Завдання для самостійного опрацювання:

- закони України, які стосуються туризму, зокрема молодіжного;

- постанови Кабінету Міністрів України щодо розвитку молодіжного туризму;
- основні структурні одиниці міністерств України, що відповідають за розвиток молодіжного туризму (Міністерство освіти і науки, Міністерство культури і туризму, Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту).

ЛЕКЦІЯ 3

Акціонерне товариство “Супутник-Україна” і молодіжний туризм

***Актуальність теми:** історія розвитку молодіжного туризму в Україні, внесок молодіжних організацій у розвиток туризму в радянську добу.*

***Навчальна мета:** розглянути особливості розвитку молодіжного туризму в Україні в радянську добу, зокрема, діяльність “БММТ “Супутник””.*

План лекції

1. «БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ – провідна організація міжнародного молодіжного і шкільного туризму в Українській РСР у 70–80-х роках ХХ ст.
- 2.. Розвиток “Супутником” внутрішнього шкільного і молодіжного туризму в УРСР.
3. Діяльність АТ “Супутник-Україна”.

Міжнародний молодіжний туристичний обмін як одна з найефективніших масових форм співробітництва та контактів молоді різних країн щораз більшої ваги почав набувати після Другої світової війни. В Радянському Союзі найсприятливіші умови створювали для молодіжних туристичних груп, активну пропагандистську та виховну роботу з якими проводив комсомол. У червні 1958 р., за вказівкою радянського партійного керівництва, створено Бюро міжнародного молодіжного туризму “Супутник” ЦК ВЛКСМ, яке з середини 60-х років активно займалося внутрішнім туризмом серед молоді.

З огляду на постійне зростання молодіжного туризму в країні та для чіткішої його організації в республіках, згідно з постановою ЦК ВЛКСМ від 6 грудня 1972 р., створено Бюро міжнародного молодіжного туризму “Супутник” ЦК ЛКСМУ, який у перший рік діяльності об’єднав дев’ять обласних і міських бюро. Наприкінці 80-х років українському республіканському “Супутнику” було підпорядковано вже 44 бюро при обкомах і міськкомах комсомолу, які представляли всі обласні центри республіки та міста підвищеного туристичного попиту. На цей час він

мав у розпорядженні чотири міжнародні молодіжні центри і табори та чотири готельні комплекси. Також його бюро постійно орендували приміщення в готелях, гуртожитках і навчальних закладах. Роботу “Супутника” забезпечував чималий загін висококваліфікованих екскурсоводів і гідів-перекладачів, практикували систему пілг та стимулів при наданні туристичних послуг учням і більш старшій молоді віком від 12 до 30 років.

Хоча молодіжний туризм був значно підпорядкований інтересам партійно-державного апарату, який спрямував туристичну галузь на виконання політичних та ідеологічних функцій, держава визнала молодіжний туризм пріоритетною галуззю, підтримувала його розвиток. З перших років діяльності БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ уряд республіки надавав йому відчутну матеріально-фінансову підтримку для розширення географії туристичних подорожей молоді, підвищення якості їхнього обслуговування, зміцнення матеріально-технічної бази галузі. Мережа туристичних закладів “Супутника” в УРСР почала формуватися в першій половині 70-х років, коли було закладено матеріально-технічні підвалини його діяльності та проведено відповідні організаційні перетворення. Найвищі за показниками обсяги молодіжного туристичного обміну “Супутником” у республіці припадали на 1979–1990 роки, коли щорічно в середньому обслуговували понад 1 млн радянських і зарубіжних туристів. Усього ж за 15 років – з 1973 до 1987 рр. – українським республіканським бюро “Супутник” надано послуг для 14 115 тис. радянських та іноземних туристів на суму 394 427 тис. крб.

Основна частина міжнародних туристичних зв’язків БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ, згідно з планом, припадала на туристичні бюро молодіжних організацій країн соціалістичної співдружності. Їхнє співробітництво ґрунтувалося на засадах так званої Закопанської системи (передбачала рівні права й обов’язки у двосторонніх взаємовідносинах туристичних організацій за умов безвалютного обміну). Поряд з цим “Супутник” активізував туристичний обмін з організаціями із розвинутих капіталістичних країн та країн “третього світу”, які теж відбувалися на довготривалих договірних безвалютних засадах.

БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ та його регіональні бюро використовували насамперед такі форми міжнародного молодіжного туризму, як загальноознайомлювальні поїздки; обмін поїздами, рейсами та круїза-

ми дружби; спеціалізований туризм; поїздки учнів і студентів на мовні курси, семінари, з метою обмінів у межах ознайомлювально-виробничої практики; відпочинок у міжнародних молодіжних центрах і таборах; двосторонні фестивалі та табори дружби; поїздки молоді на традиційні фестивалі мистецтв, національні, міжнародні, спортивні та інші заходи; обмін молодіжними групами областей і міст-побратимів, споріднених промислових та сільськогосподарських підприємств, навчальних закладів, наукових і культурних установ та ін. Перше місце за обсягом і масовістю посідали загальноознайомлювальні тури.

Організація прийому іноземних туристів у системі “Супутника” була чітко продуманою, її контролювали комсомольські органи. В роботі з підбору, підготовки та скерування молоді за кордон бюро “Супутника” керувалися постановами партії і комсомолу. Перевагу надавали молодим працівникам, які брали активну участь у виробничому і громадському житті промислових та сільськогосподарських колективів, передусім, переможцям соціалістичного змагання. На межі 70–80-х років більше тисячі первинних комсомольських організацій УРСР підтримували тісні зв'язки з молодіжними організаціями міст, округів, воєводств країн соціалістичної співдружності. Подорожі української молоді за кордон відбувалися переважно у формі спеціалізованих поїздок туристичних груп або поїздів, рейсів та круїзів дружби. Найактивніше такі поїздки використовували для налагодження прямих дружніх зв'язків комітетів комсомолу. Протягом 80-х років комітети комсомолу України щорічно направляли в соціалістичні країни 18-20 тис. юнаків та дівчат; майже половина з них – переможці всесоюзного соціалістичного змагання, ударники п'ятирічок – подорожували за безкоштовними путівками.

Гіди-перекладачі та екскурсоводи, які працювали в бюро “Супутника”, мали високу професійну майстерність, що формувалася шляхом сумлінного підбору кадрів, надання слухачам на спеціальних курсах підготовки і перепідготовки у зональних комсомольських школах широких знань зі специфіки, теорії та методики туристсько-екскурсійної справи, забезпечення екскурсійним матеріалом, що охоплював сотні тем. Кадри гідів-перекладачів і екскурсоводів, підготовлені в системі “Супутника” у 70–80-ті роки, нині є “золотим фондом” штату екскурсоводів туристичних фірм України.

Ще вагомий внесок БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ та його регіональні бюро в 70–80-х роках ХХ ст. зробили у розвиток внутрішнього туризму серед школярів та молоді республіки. Адже близько 80 % обсягу усієї діяльності “Супутника” припадало на внутрішній молодіжний туризм. Саме завдяки діяльності цієї туристичної організації з середини 70-х років активізувалася екскурсійна робота у школах, училищах, вузах, розширилася географія туризму, поліпшилася тематика подорожей. Серед загальної кількості молоді, яка подорожувала по запропонованих БММТ “Супутник” маршрутах, понад 70 % становили школярі, учні технікумів, училищ і студенти.

Культурно-екскурсійні програми “Супутника” складали з урахуванням вікових і професійних інтересів учасників туристичних груп, їх затверджували відповідні комітети комсомолу. Програми передбачали ознайомлення з історико-архітектурними пам’ятниками, музеями, виставками, картинними галереями тощо. Значне місце в культурній програмі відводили соціально-пропагандистським заходам: зустрічам і бесідам з ветеранами партії, комсомолу, учасниками Великої Вітчизняної війни, діячами літератури та мистецтва, передовиками промислового і сільськогосподарського виробництва; проведенню обмінних вечорів дружби; відвіданню передових підприємств, піонерських таборів, навчальних та соціально-культурних закладів тощо.

Бюро “Супутника” використовували такі форми внутрішньої туристично-екскурсійної роботи: спеціалізовані подорожі на пільгових умовах різних категорій молоді відповідно до постанов партійних, комсомольських та державних органів (переможців соціалістичного змагання, молодих викладачів і студентів педагогічних вузів, вихованців дитячих будинків та шкіл-інтернатів, відмінників навчання, переможців олімпіад, спортивних змагань й ін.); тематичні поїздки, пов’язані з політико-пропагандистськими заходами; туристично-екскурсійні поїзди; річкові та морські круїзи; туристично-патріотичні клуби; маршрути вихідного дня; оглядові й тематичні екскурсії; подорожі та екскурсії в межах навчально-виховного і виробничого процесу; туристсько-оздоровчі програми під час літніх канікул для школярів та учнів ПТУ з районів Крайньої Півночі, Сибіру та Далекого Сходу РРФСР у рамках спеціальної багаторічної акції “Північ–Південь”. У другій половині 80-х років для поглиблення змісту туристичних подорожей, їхньої спеціалізації та те-

матичної спрямованості бюро “Супутника” розробляли й пропонували молоді нові напрями спеціалізованих програм: ознайомлення з досвідом роботи промислових підприємств, які працювали по новітніх технологіях, госпрозрахункових комсомольсько-молодіжних колективів, різних аматорських об’єднань, театрів, з організацією молодіжних клубів, театрів-студій, котрі функціонували за принципом самофінансування; впроваджували активні форми туризму, сімейний туризм та відпочинок з дітьми. Особливо важливу роль у своїй діяльності “Супутник” надавав організації прямого обміну туристськими групами молоді між спорідненими промисловими й сільськогосподарськими підприємствами, вищими і середніми навчальними закладами, школами тощо.

З 1973 до 1987 р. внутрішні подорожі й екскурсії школярів та молоді відбувалися переважно в межах такої заідеологізованої акції як все-союзна туристична експедиція “Моя Батьківщина – СРСР”, що була спрямована на ознайомлення юнаків і дівчат з минулим, насамперед пов’язаним з післяжовтневим періодом історії, та сьогоденням республік СРСР. Учасникам експедиції “Моя Батьківщина – СРСР” пропонували вісім всесоюзних і республіканських тематичних маршрутів, які ознайомлювали, відповідно до партійно-ідеологічних завдань з виховання молоді, з одним із напрямів в історії, економіці, культурному житті республік Радянського Союзу – зокрема УРСР. Наприклад, у 1980 р. кількість учасників цієї експедиції становила 2,3 млн осіб. Не зважаючи на заідеологізованість, програми туристичних маршрутів та екскурсій мали певне пізнавальне й виховне значення для підростаючого покоління. Молоді люди ознайомлювалися з досягненнями науки, техніки і культури народів Радянського Союзу, передовими промисловими та сільськогосподарськими підприємствами, історичними, архітектурними й художніми пам’ятками, природними багатствами рідного краю, життям і діяльністю видатних земляків, фізично та морально загартовувалися. Зазначимо, що участь молоді в експедиції мала на меті не тільки відвідання туристично-екскурсійних об’єктів, а й проведення краєзнавчої, громадсько-корисної, пошукової та профорієнтаційної роботи, шефство над ветеранами війни й праці, догляд за пам’ятниками і братськими могилами воїнів та їхнє впорядкування.

У незалежній Україні правонаступником БММТ “Супутник” є ЗАТ “Супутник-Україна”. Це акціонерне товариство закритого типу з інозем-

ними інвестиціями – холдингова компанія, правонаступник української республіканської системи “Супутник”, що об’єднує 44 підприємства у всіх областях України, заснованих за участю акціонерного товариства.

ЗАТ “Супутник-Україна” зареєстроване 1994 р. та здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Державного комітету молоді, спорту та туризму №001657.

З травня 2000 р. в структурі головної організації АТ “Супутник-Україна” почали функціонувати туристична фірма “Супутник”, створена за участю відомої фірми “Довіра” (ліцензія №04583). Туристична фірма “Супутник”, київська філія АТ “Супутник-Україна” є за адресою 03040, м. Київ, Голосіївський пр., 70 (готель “МИР” 8-044 т/ф 264-96-32, адм. 264-96-51), тел. 263-33-01.

Головними видами діяльності “Супутника” є:

- організація прийому й обслуговування іноземних туристів в Україні;
- організація прийому й обслуговування вітчизняних туристів в Україні.

Завдання для самостійного опрацювання:

- особливості діяльності БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ;
- внесок БММТ “Супутник” ЦК ЛКСМУ у розвиток міжнародного молодіжного туризму;
- внесок регіональних бюро Супутника у розвиток внутрішнього туризму серед школярів та молоді УРСР;
- діяльність АТ “Супутник-Україна”.

ЛЕКЦІЯ 4

Громадські організації та їхнє місце в молодіжному туризмі

***Актуальність теми:** внесок громадських організацій у розвиток молодіжного туризму в Україні.*

***Навчальна мета:** розкрити роль громадських організацій у розвитку молодіжного туризму в Україні, розглянути особливості їхньої діяльності.*

План лекції

1. Роль громадських організацій Львівщини в розвитку молодіжного туризму.
2. Фонд святого Володимира.
3. Організація української молоді (ОУМ) “Спадщина”.
4. Національна скаутська організація України Пласт.
5. Українська молодь – Христові.
6. Молодіжний націоналістичний конгрес (МНК).
7. Львівська молодіжна громадська туристична організація “Обрій”.

Серед різноманітних громадських організацій в Україні є такі, які в статутній діяльності передбачають розвиток різноманітних форм дитячого та молодіжного туризму. Переважно це організації релігійного та національно-патріотичного спрямування. Вони ведуть роботу з молоддю в плані туризму у трьох напрямках: вишкільні табори, проведення екскурсій, експедицій та ін., курси екскурсоводів.

Розглянемо діяльність деяких з них.

Фонд святого Володимира – добродійна громадська організація, зареєстрована Управлінням юстиції у Львівській обл. 12 червня 1997 р. Діє з благословення Блаженнішого Патріарха Любомира, Глави УГКЦ. Пріоритетним напрямом праці Фонду св. Володимира є віднова родини у таких формах діяльності:

- церковних соборах і державних комісіях;
- участь у європейських конгресах, семінарах, форумах;
- творення спільнот солідарності родин;
- духовно-патріотичне виховання дітей і молоді шляхом вивчення

- краю в літніх таборах, під час мандрівок, паломництва;
- лікарська опіка над родинами, участь у харитативній службі та соціальному захисті родин.

При Фонді святого Володимира від 1998 р. діє краєзнавчий центр “Паломник”, який пропонує різноманітні послуги для львів'ян і гостей Львова, а саме – літні табори, екскурсії та курси екскурсоводів.

1. Курси екскурсоводів по Львову включають на сьогодні три програми:

- екскурсовод по Львову
- храми Львова
- Личаківський цвинтар.

На курсах викладають досвідчені висококваліфіковані педагоги: історики Андрій Козицький, Микола Бандрівський, Олександра Киричук, Ганна Кос, Олександр Шишка, архітектор Марія Служинська, музикознавець Ірина Лужецька, письменниця Ніна Бічуга.

Курси закінчило понад 250 осіб. Багато випускників сьогодні працюють в туристичних фірмах Львова.

2. Центр “Паломник” спільно з Яворівським НПП проводить християнське виховання молоді в літніх спортивно-відпочинкових таборах під опікою отців василіян Крехівського монастиря та сестер служебниць монастиря Пресвятої Родини в Гошеві. За чотири роки відбулося 12 табірних змін, де відпочило понад 350 дітей. Останні два роки в таборах працюють студенти-практиканти Стемфордської семінарії. Крім катехизації, вони вдосконалюють розмовну англійську мову з учнями львівських спецшкіл.

Табір має вигляд наметового містечка, розміщеного неподалік від Крехівського монастиря. Його організують для дітей середнього шкільного віку. В таборі діє режим дня. Діти займаються спортом, навчанням, здійснюють туристичні подорожі околицями. Велику увагу звертають на християнське виховання.

3. Екскурсійна діяльність центру передбачає проведення екскурсій за п'ятьма напрямками:

- Прилбичі (Андрій Шептицький)–Бунів (Юрій Липа)–Ліски (Чудотворна ікона Матері Божої);
- Белз–Потелич;
- Бубнище;

- Тустань;
- Земля Вовківська.

Організація української молоді (ОУМ) “Спадщина” створена у березні 1988 р. як нелегальна молодіжна націоналістична організація, головною метою якої була боротьба за державну самостійність України. Першим головою організації обрано Андрія Парубія. Власне в цій організації він розпочав свій політичний шлях. Сьогодні організація займається вихованням нової генерації української еліти. В ній працюють краснзнавчий, ідеологічний та спортивний напрями.

Краснзнавчий:

- координація роботи зі збирання спогадів;
- координація роботи з реставрації могил національних героїв;
- проведення лекцій, конференцій та інших заходів на історичну тематику;
- організація концертів, вистав, вертепів, вечорниць та інших культурологічних заходів у дусі українських традицій;
- проведення етнографічних експедицій для вивчення національної звичасвості;
- проведення лекцій, конференцій та інших заходів на народознавчу тематику.

Спортивно-вишкільний:

- координація роботи з мандрівництва і проведення таборів;
- координація роботи з різностороннього фізичного розвитку членів організації.

Ідеологічний:

- пропаганда ідеології та методів діяльності ОУМ “Спадщина” через засоби масової інформації;
- організація і виступи на мітингах, конференціях та інших масових заходах.

Найголовніші здобутки організації:

- проведення вишкільних таборів для молоді;
- активна участь у Помаранчевій революції;
- заходи з вшанування національних героїв і пам’ятних дат;
- співорганізація фестивалю української середньовічної культури “Ту Стань!”;

- проведення мистецьких вечорів та конкурсів (“Шевченків міф України”, “Дух українського лицарства”, конкурс вертепів молодіжних організацій Львова);
- проведення археологічних, етнографічних, фольклорних експедицій.

Національна скаутська організація України Пласт. Мета Пласту – сприяти всебічному патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на засадах християнської моралі. Пласт, як неполітична та позаконфесійна організація, виховує молодь як свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільноти, провідників суспільства.

Пласт створений 1911 р., невдовзі після заснування скаутського руху Робертом Бейден-Пауелом у 1907 р., а вже 12 квітня 1912 р. у Львові пластуни склали першу Пластову присягу. Серед засновників організації були д-р Олександр Тисовський, Петро Франко (син Івана Франка) та Іван Чмола. В основі назви “Пласт” є відповідник англійського Scout (розвідник), взятий за прикладом пластунів – козаків-розвідників.

Для досягнення виховних цілей Пласт застосовує власну унікальну методу виховання, головні принципи якої полягають у добровільності членства в організації, вихованні й навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять і випробувань, гуртковій системі самоорганізації, заохоченні ініціативи і самоврядування, пізнанні природи і життя серед природи, підтримці спеціальних зацікавлень і здібностей дітей та молоді.

На відміну від більшості скаутських організацій світу, де членство завершується із досягненням 25-ліття, членство в Пласті є позитивним. Умовний віковий поділ передбачає чотири вікові категорії: новаки (6–12 років), юнаки (12–18 років), старші пластуни (18–35 років) та пластуни-сеніори (від 35 років). Виховну та адміністративну працю в Пласті провадять старші пластуни та пластуни-сеніори винятково на волонтерських засадах.

Пласт в Україні об’єднує близько 10 тис. членів різного віку і є найбільшою скаутською організацією України. Сьогодні 130 осередків Пласту діють у всіх 24 областях України та Автономній Республіці Крим. Пласт активно співпрацює з органами державної влади та громадськими організаціями, реалізуючи різноманітні соціальні та виховні програми.

Протягом року Пласт в Україні проводить понад 100 виховних табо-

рів різної спеціалізації: спортивні, морські, з повітроплавання, мистецькі, лижні, альпіністські, археологічні, кінні, екологічні тощо. У таборах пластуни практично закріплюють знання і уміння, здобуті впродовж року на щотижневих заняттях. Серед найбільших заходів, які щороку проводить Пласт на всеукраїнському рівні – інтелектуально-мистецький змаг Орлікіада, фестиваль творчості День пластуна, спортивний змаг Спартакіада, передача Вифлеємського вогню місцевим громадам, змагання з пішого мандрівництва “Стежками героїв” та “Осінній рейд”. На місцевому рівні осередки Пласту постійно реалізують безліч акцій соціально-культурного та виховного спрямування.

Пластові табори – це:

- ліпше пізнання Творця в Його творінні;
- вишкіл практичного життя в природі;
- підсумкове завершення цілорічної пластової праці таборників;
- місце для застосування надмірної юнацької енергії та відпочинку від школи, домівки через зміну способу життя;
- нагода для власної ініціативи, самодіяльності, творчості;
- перебування в братерській пластовій спільноті;
- місце для вироблення всіх позитивних пластових і громадських чеснот, упорядкованого способу життя і дисципліни.

Одним із базових принципів усіх таборів є повна ізоляція від усього, що напрями не пов’язане із пластовим таборуванням.

Українська молодь – Христові (УМХ) — всеукраїнська християнська громадська організація, яка працює в рамках молодіжного мирянського апостоляту.

Метою діяльності УМХ є об’єднання християнської молоді для пропагування християнської моралі, поширення християнського світогляду, популяризація в молодіжному середовищі християнського способу життя шляхом виховання членства на християнських засадах, у душі духовності, готового працювати для добра церкви українського народу.

Завданням УМХ є:

- сприяння та допомога молоді у прийнятті християнських цінностей та підвищенні її духовного рівня;
- лекційно-просвітницька діяльність; опіка та підтримка талановитої молоді;

- відродження давніх родинно-побутових традицій, народних християнських дійств;
- впровадження в молодіжне середовище досягнень світової християнської науки та культури;
- співпраця та координація діяльності молодіжних груп, спільнот в Україні та за її межами;
- виховання у молоді поваги до минулого, пошук та збереження історичних документів, духовних, мистецьких та інших цінностей українського народу;
- сприяння та захист законних інтересів членів УМХ;
- проведення виховної, суспільно-громадської, культурно-освітньої, спортивної роботи серед свого членства;
- участь у формуванні та реалізації загальнодержавних і міжнародних молодіжних програм.

Одним з напрямів діяльності УМХ є проведення прощ, таборів, семінарів, конференцій, занять, молодіжний обмін в Україні і за кордоном.

Молодіжний націоналістичний конгрес (МНК) створений 10 лютого 2001 р. з ініціативи Організації українських націоналістів (революційної).

Ця організація працює в молодіжному середовищі відповідно до цілей і завдань, поставлених ОУН(р) щодо роботи з молоддю в царині вишколу членства, захисту прав та інтересів української молоді, пропаганди ідей українського націоналізму.

Молодіжний націоналістичний конгрес об'єднує в своїх лавах юнаків та юначок, які є патріотами України, що прагнуть сили і величі Української самостійної соборної держави.

МНК має багаторівневу структуру та унікальні методики вишколу й різностороннього розвитку членства. Щорічно проводять три найбільші польові молодіжні заходи в Україні: теренова гра “Турби-Антонівці” (травень, до 500 осіб), вишкільний табір “Лисоня” ім. І. Гавдиди (липень, до 300 осіб), табір-джамборі “Повстанська вагра” (вересень, до 500 осіб), куди запрошують молодь з патріотичних організацій. Для внутрішнього вишколу проводять зимовий екстремальний табір “Урай” та дівочий табір “Руса коса”. Обов'язковим для МНК є організація різноманітних семіна-

рів, де членство вдосконалює свої фахові навички, які стануть у нагоді в особистому, фаховому та організаційному становленні.

Є ще локальні короточасні табори, організовані для активістів обласних осередків МНК, наприклад, “Слобідські ночі”, що відбувається на Харківщині, “Стежки героїв” на Рівненщині, київській регіональний табір “Рейд” та ін.

Всеукраїнська молодіжна громадська організація “Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація” (ВМТА) працює у сфері розвитку та підтримки програм молодіжного та студентського туризму з серпня 2004 р., зареєстрована Міністерством юстиції України 05.05.2006 р., свідоцтво № 2446.

Головні завдання асоціації: сприяння молодіжним ініціативам у туристичній сфері, сприяння створенню розвиненої інфраструктури молодіжного туризму в Україні, створення рекомендацій зі сприяння молодіжному туризму з боку виконавчої й законодавчої влади, просування українського молодіжного туристичного продукту всередині країни та за її межами.

Фахівці ВМТА розробили і втілюють у життя проекти “Молодijний туризм України – єднання та євроінтеграція”, “Соціальний туризм України – європейська якість без обмежень і перешкод”, “Студентська туристична лабораторія”, “Захист туристичних онлайн магазинів”, “Українські чиновники знищують молодіжний туризм” та ін. За період 2004-2007 років ВМТА озроблено рекомендації для зміни законодавчої бази: зроблено пропозицію щодо класифікації та стандартизації для молодіжних хостелів, доопрацювання проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про туризм”, зокрема, запропоновано внести до класифікації суб’єктів туристичної діяльності поняття “віртуальний турагент/туроператор”.

ВМТА проведено низку заходів для студентів та молоді, а також за підтримки ВМТА створено: Молодіжний туристичний портал www.youthtour.org.ua з можливістю здійснювати он-лайн бронювання молодіжних хостелів в Україні і по всьому світу; Мережу молодіжних євро готелів ланцюга “Молодіжний туризм та хостели України”; Міжнародні молодіжні графікові тури по Україні; Навчально-експериментальний центр “Студентська туристична лабораторія”; Молодіжний туристичний

журнал “Хостел стиль”. Діяльність ВМТА підтримують органи влади – Верховна Рада, Кабінет міністрів, Президент України.

Завдяки діяльності ВМТА, вперше в історії туристичної галузі України з 15 січня 2008 р. відбувається он-лайн бронювання турів по Україні, що свідчить про найвищий рівень кваліфікації співробітників і партнерів асоціації і повинно значно збільшити обсяг в’їзного туризму у нашій країні. Також завдяки діяльності ВМТА у сфері підтримки розвитку молодіжного туризму протягом 2005-2008 років партнерами ВМТА надано туристичні послуги понад 17 000 особам (іноземцям та громадянам України). У межах проекту ВМТА “Студентська туристична лабораторія” триває практика студентів – майбутніх фахівців туристичної сфери за напрямками “хостелінг і готельна справа”, “ціноутворення у туристичній галузі”, “маркетинг у туристичній галузі” та “онлайн бронювання і продажі”. Також група студентів на під керівництвом *к.е.н., доцента кафедри краєзнавства і туризму Національного авіаційного університету Світлани Беляєвої розробляють концепцію розвитку молодіжної туристичної інфраструктури в Україні до ЄВРО-2012.*

Осередки асоціації є у 20 областях і регіонах України:

м. Київ

м. Севастополь

АР Крим (м. Сімферополь)

Дніпропетровська обл. (м. Дніпропетровськ)

Донецька обл. (м. Маріуполь)

Закрпатська обл. (м. Ужгород)

Запорізька обл. (м. Запоріжжя)

Київська обл. (м. Бориспіль)

Луганська обл. (м. Луганськ)

Львівська обл. (м. Львів)

Миколаївська обл. (м. Миколаїв)

Одеська обл. (м. Одеса)

Полтавська обл. (м. Комсомольськ)

Сумська обл. (м. Суми)

Харківська обл. (м. Харків)

Херсонська обл. (м. Нова Каховка)

Хмельницька обл. (м. Кам янець-Подільський)

Черкаська обл. (м. Черкаси)
Чернігівська обл. (м. Чернігів)
Чернівецька обл. (м. Чернівці)

Львівську молодіжну громадську туристичну організацію “Обрій” засновано у грудні 2004 р. Олександром Лабінським, Андрієм Тебінкою, Володимиром Рябим, Ростиславом Литвином.

ГО “Обрій” – недержавна, неприбуткова організація. Головна мета її діяльності – розвиток сільського туризму і потенціалу українського села та підтримка українських туристичних фірм.

Своїх цілей організація досягає через проведення круглих столів, семінарів, конференцій та інших громадських заходів, що підвищують імідж української галузі зеленого туризму серед молоді. Також, проводять виїзні заходи: табори, мандрівки, розроблення нових маршрутів. Набуті навички і досвід є незамінними у підготовці кадрів для фірм, що займаються зеленим та сільським туризмом.

Керівництво ЛМГТО “Обрій” знаходиться у Львові, на даний момент нараховує 15 членів, як правило, студенти та аспіранти вузів Львова.

Партнери ГО “Обрій”: Пласт та Молода дипломатія.

Найголовніші здобутки організації:

- громадсько-практична конференція на тему “Інвестиційний потенціал малого села” у липні 2005 року.
- краєзнавчі табори в смт Брюховичі та с. Суходіл Перемишлянського р-ону.

Завдання для самостійного опрацювання:

- роль громадських організацій у розвитку молодіжного туризму;
- особливості діяльності релігійних громадських організацій;
- особливості діяльності національно-патріотичних організацій.

ЛЕКЦІЯ 5

Хостельний рух в Україні та Європі

Актуальність теми: вплив діяльності хостел-асоціацій Європи та України на розвиток молодіжного туризму, історія розвитку хостельного туризму в Європі та Україні.

Навчальна мета: розглянути історію хостельного руху, розкрити особливості діяльності Міжнародної федерації молодіжних хостелів та її структурних одиниць в Україні.

План лекції

1. Міжнародна федерація молодіжних хостелів.
2. Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація.
3. Львівська обласна молодіжна хостел-асоціація

Хостел (англ. *hostel* — гуртожиток, турбаза, (заст.) готель) — публічний готель, що надає житло на короткий термін (звичайно, спальне місце без додаткових зручностей) мандрівникам. В номерах одночасно проживають кілька незнайомих людей. Хостели користуються попитом у любителів недорогих мандрівок, тому вони головно орієнтовані на молодь. Серед недоліків хостелів – необхідність спільного проживання з незнайомими людьми, небезпека крадіжок.

Як звичайно, економічні готелі мають номери з різною кількістю місць (від двох до семи) зі зручностями в номері або в блоці на кілька кімнат і так звані *dormitories* – кімнати, розраховані на 10–20 осіб (із загальними зручностями в коридорі). Зрозуміло, що чим менше зручностей, тим менша оплата. Відповідно до обмежень, установлених Міжнародною федерацією, наявність у хостелі гарячої і холодної води обов'язкова. Постільну білизну часто видають за додаткову плату.

Сніданок може бути передбачений у вартості проживання, або ж у хостелі є кухня, де постояльці можуть готувати їжу самостійно. Одна з важливих деталей – у хостелі повинні бути або шафи, що закриваються на ключ, або приміщення з охороною, де можна залишити речі і до якого клієнт матиме доступ у будь-який час.

У багатьох хостелах за кордоном не можна курити, у деяких хостелах молодих чоловіків не пулять на один поверх із жінками, у деяких не

можна приходити після 12-ї години ночі, а в деяких – залишатися після 1-ї ранку, тому що в цей час підлоги і туалети піддають найжорстокішій санітарній обробці. Практично в усіх хостелах виділяють окремі номери для проживання чоловіків і жінок, хоча в деяких може бути запропоноване і змішане розміщення “міх” за наявності в кімнаті роздягалень.

“Високий сезон” для хостелів триває з травня по вересень, оскільки основні постояльці – студенти, які подорожують під час канікул. У цей час хостельна база розширюється завдяки використанню для розміщення туристів студентських гуртожитків. Як звичайно, в хостелі зупиняються на два-три дні, а потім їдуть далі.

Не всі постояльці хостела – студенти. Це можуть бути активні мандрівники, які просто звикли до самостійного вивчення країни й здатні самі застелити ліжко. Подібне обмеження (вік постояльців не повинен перевищувати 26 років) діє лише в Баварії, де це передбачено місцевим законодавством. Хостели відрізняються від готелів не тільки ціною, а й атмосферою. На відміну від готелів, де люди розходяться по номерах, у хостелі така ситуація просто неможлива. Там є спеціальні кімнати для спілкування, куди може прийти будь-який постоялець, щоб познайомиться з ким-небудь. Хостел-рух поєднує всіх прихильників подорожей незалежно від їхнього віку, національності, кольору шкіри, релігії чи політичних переконань.

Предтечею хостельного руху є піші подорожі середньовічних студентів від одного європейського університету до іншого, тоді вони мешкали у монастирях.

Праобраз сучасних хостелів з’явився ще 1909 р. у Німеччині. Німецький вчитель Ричард Ширрманн задумав у неділю робити зі своїми учнями заміські прогулянки. Проте його учні були бідні, і їм було складно знайти придатне місце для ночівлі. Компанії доводилося ночувати в школах, що були вільні у вихідні та під час канікул. Так вчителю спало на думку організувати постійні місця ночівель для учнів, і він почав пропонувати нічліг молодим мандрівникам у школі, де працював. Увечері із класів забирали столи і стільці, а на підлогу клали мішки із соломною. Вранці кожен постоялець допомагав поставити всі меблі назад і вимести залишки соломи. Пізніше хостел був перенесений у замок Алтени, де працює і нині.

З часом шкільна гостинність трохи змінилася – сьогодні, у багатьох країнах університетські гуртожитки перетворюються в хостели на час канікул, якщо канікули тривають більше одного тижня. Правда, у краї-

нах Східної Європи в такі хостели приймають тільки туристичні групи, а одного туриста можуть не взяти.

У 20–30-х роках ХХ ст. були відкриті ще декілька хостелів у країнах Європи. Для того, щоб об'єднати їх, в Амстердамі 1932 р. була створена Міжнародна федерація хостелів (ІУНФ).

У середині ХХ ст. ідею малобюджетного туризму допомогли розвинути хіппі: backpacking (від англ. backpack – наплічник) увійшов у моду. Пристрасть до зміни місць за готовності задовольнятися мінімальною кількістю зручностей привела до зростання популярності хостелів. Нині у таких гуртожитках зупиняються студенти або випускники університетів, яким важливо зробити ритуальну подорож Європою, перш ніж остаточно розпрощатися зі студентським життям і зануритися в нецікаві ділові будні.

Сьогодні у світі працює понад 4 500 хостелів. Компанії, що займаються збиранням інформації про такий вид гуртожитків, зазначають, що навіть вони не в змозі відповісти, скільки конкретно існує хостелів у світі, оскільки постійно з'являються нові і врахувати всіх практично неможливо. Мережі хостелів є навіть у таких віддалених країнах, як Бахрейн, Кенія, Марокко, Пакистан, Зімбабве, Саудівська Аравія й Уругвай.

Майже всі хостели об'єднані в хостельні мережі, з яких найбільші – Міжнародна федерація молодіжних хостелів (International Youth Hostel Federation) та її партнер – мережа європейських хостелів European Youth Hostel Federation. Усі хостели приймають від постояльців однакові картки знижок.

Найбільша і найпопулярніша в світі мережа хостелів – це Міжнародна асоціація хостелів, яка об'єднує 60 хостельних асоціацій та 37 асоційованих членів. Картка цієї системи дає право на одержання знижок у хостелах, акредитованих федерацією. Вона має статус неурядової некомерційної організації і працює під егідою ЮНЕСКО. Організація визначає стандарти для засобів розміщення цього класу та розробляє навчальні програми. Щорічно ІУНФ випускає два каталоги – “Америка, Азія й Африка і країни Тихоокеанського регіону” і “Європа”. Ця структура є найдавнішим об'єднанням національних хостельних асоціацій, вона ж є найвимогливішою і консервативною.

Будь-який хостел, акредитований ІУНФ, пройшов і щорічно проходить найжорстокішу і тривалу перевірку на відповідність міжнародним стандартам. Усі хостели ІУНФ позначені логотипом Hostelling International (з

будиночком і ялинкою в трикутнику) і практично в усіх за картою ІУНФ надають знижку 5–10 % (у деяких хостелах без цієї карти навіть не поселять) і гарантують пріоритетне поселення у високий сезон.

Близько 400 хостелів ІУНФ об'єднані єдиною комп'ютерною системою резервування International Booking Network (IBN). Вхідження в IBN потребує від хостела офіційного підтвердження відповідності прийнятим Міжнародною федерацією стандартам. Термінали IBN установлені в усіх об'єктах розміщення Hostelling International, а також у деяких туристичних компаніях, що одержали відповідну акредитацію у Федерації. У разі бронювання через IBN проживання оплачують на місці в національній валюті і підтверджують ваучером, що дає право на поселення в хостелі. Один ваучер може бути оформлений на термін, що не перевищує шести ночей. Ваучер також визнають підставою для видачі віз посольствами низки країн нарівні з оплаченим проживанням у готелі. Вартість одного бронювання через IBN становить 5 дол. За наявності в хостелі достатньої кількості вільних місць клієнт, прибувши, може здійснити доплату і зняти багатомісний номер цілком. Система резервування IBN не підтримує групового бронювання. Оформлення такого замовлення погоджують безпосередньо з хостелом.

Також діє мережа європейських хостелів – European Youth Hostel Federation. Рівень стандартів цієї мережі за чистотою й обслуговуванням клієнтів не нижчий ніж у ІУНФ, однак тут практично нема умов, що роблять проживання схожим на піонерський табір. За цією європейською картою клієнтам нададуть більшу знижку (до 30 %), ніж ІУНФ.

Національний осередок Міжнародної федерації молодіжних хостелів створений у листопаді 2004 р. Сьогодні це асоційований член МФМХ, що на території України має п'ять хостелів (Львів, Севастополь, Ужгород). Всеукраїнська молодіжна хостел асоціація постійно бере участь і представляє український молодіжний туризм на семінарах і виставках України, Європи, світу. Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2004 р. № 298-р, створення мережі хостелів в Україні є пріоритетом розвитку молодіжного та дитячого туризму. Створення хостелів повністю підтримують: Державна туристична адміністрація України, Комітет Верховної Ради України з питань молодіжної політики, спорту і туризму; Міністерство з питань сім'ї, дітей і молоді; Міністерство освіти і науки України.

Львівська обласна молодіжна хостел-асоціація створена у березні 2004 р. як обласний осередок Всеукраїнської молодіжної хостел-асоціації. За півторарічну історію існування у Львові ЛОМХА налагодила роботу чотирьох хостелів на території Львова. Першим прийняв туристів сезонний хостел “Банківська академія” на базі гуртожитку Львівського банківського інституту Національного банку України, розрахований на десять місць. Наступним та більшим був хостел “Перлина” на базі НГТК “Перлина”. Разом із Львівським інститутом економіки та туризму у жовтні створено хостел “На Архипенка” на тридцять місць. У серпні 2005 р. почав роботу хостел “Афена” на сімнадцять місць. Загалом, Львівська обласна молодіжна хостел асоціація зможе прийняти одночасно до 160 туристів. ЛОМХА веде активну громадську діяльність – є співорганізатором та учасником благочиних акцій, семінарів, ярмарок, подій. Зокрема, разом із ЛОМЦП та Радою з туризму Карпатського Регіону, галереєю “Равлик” було проведено традиційну дитячу благочинну акцію “Дитячий туристичний маршрут” в рамках кампанії “Не залишати без уваги жодної дитини”. Організація отримала грант від Карпатського фонду на проведення табору “Молодіжного лідерства”. Корисною була участь ЛОМХА в Інвестиційному ярмарку в рамках Міжнародного економічного форуму у Львові. У жовтні 2004 р. представники ЛОМХА взяли участь у четвертому форумі Міжнародної асоціації молодіжних хостелів для країн Центральної та Східної Європи у Санкт-Петербурзі, а в листопаді ЛОМХА у складі ВМХА стала асоційованим членом Міжнародної асоціації молодіжних хостелів. Разом із ЛОМЦП та галереєю “Равлик” проведено акцію святкування Різдва у Львові. Для членів хостел-асоціації проведено святкування Нового Року у якому взяло участь 70 членів Міжнародної асоціації молодіжних хостелів із багатьох країн світу.

Завдання для самостійного опрацювання:

- історичні аспекти розвитку хостельного руху в Європі;
- історія розвитку хостелів в Україні;
- діяльність Міжнародної федерації молодіжних хостелів;
- Всеукраїнська молодіжна хостел асоціація;
- Львівська обласна молодіжна хостел асоціація.

ЛЕКЦІЯ 6

Фестивалі й молодіжний туризм

Актуальність теми: роль фестивальної діяльності у розвитку молодіжного туризму.

Навчальна мета: розкрити роль фестивалів у розвитку молодіжного туризму, розглянути основні фестивалі Львівщини та їхній внесок у розвиток молодіжного туризму.

План лекції

1. Роль фестивалів у розвитку молодіжного туризму.
2. Основні фестивалі Львівщини.

Фестивалі відіграють провідну роль у молодіжному туризмі, вони пропагують мистецьку діяльність молоді, сприяють спілкуванню молодіжних організацій з різних куточків України і з-за кордону. В Україні, і на Львівщині зокрема щороку відбувається багато різномісних фестивалів різного спрямування: етнографічні, національно-патріотичні, музичні, військово-історичні та ін. Майже у всіх активну участь бере молодь не лише з України, а й з інших країн.

Всеукраїнський молодіжний фестиваль авторської пісні та співакої поезії “Срібна підкова”. Фінал конкурсу фестивалю відбувається у м. Львів.

Конкурс фестивалю спрямований на пошук молодих творців української авторської пісні, які згодом (і не без допомоги “Срібної підкови”) будуть здатні гідно представляти пісенну культуру нашої держави на загальнонаціональному та міжнародному рівнях. Для цього впродовж року в різних регіонах України проводять відбірні тури (щороку – не менш ніж п’ять, кожного разу – в інших обласних центрах), переможців яких – сольних виконавців, дуети та гурти – традиційно запрошують до Львова для участі у фінальному конкурсі.

Попри конкурсну програму, фестиваль має на меті популяризацію кращих здобутків української авторської пісні. Для цього до участі в роботі журі та в концертних виступах запрошують провідних майстрів жанру, а записи лауреатів та призерів усіх “Срібних підков” (як студій-

ні, так і концертні) поповнюють фонотеки всіх FM-станцій України та україномовних електронних ЗМІ за кордоном.

Концепція єдиного сьогодні в Україні молодіжного україномовного фестивалю авторської пісні і співаної поезії “Срібна підкова” спрямована на пошук молодих українських авторів-виконавців, на виявлення самобутніх талантів. Тому до участі в конкурсі допускають лише тих молодих осіб, які ще не здобували лауреатських звань на пісенних фестивалях. Іншою своєрідною особливістю концепції фестивалю “Срібна підкова” є акустична природа акомпанементу та цілковита відмова від фонограм. Окрім того, обов’язковим є проведення в рамках фестивалю творчої лабораторії.

Виняткова україномовність – одна з головних засад фестивалю “Срібна підкова”, адже мета цього свята авторської пісні – відновлення й утвердження саме українських пріоритетів у культурі на чільному місці в свідомості громадян нашої держави.

Фестиваль “Срібна підкова” – це абсолютно некомерційний та аполітичний захід, будь-яка партійно-політична агітація чи реклама в рамках фестивальних акцій суворо заборонені статутом. Натомість, оргкомітет “Срібної підкови” заохочує численні державні, громадські та окремі комерційні структури до тісної співпраці.

Фестиваль української середньовічної культури “Ту стань!”.

Фестиваль давньоруської та середньовічної культури “Ту стань!” відбувається в перший тиждень вересня у с. Урич Сколівського р-ну Львівської обл.

У IX–XIII ст. тут існувало наскельне місто-фортеця Тустань. Наскельний комплекс Тустані розміщений поблизу теперішнього села Урич у передгірній частині Українських Карпат з висотами від 500 до 900 м над рівнем моря.

Мета фестивалю: відновлення та популяризація української середньовічної культури загалом та наскельного міста-фортеці Тустань – унікальної пам’ятки історії, археології, архітектури та природи, яка не має аналогів у Європі, – зокрема.

Концепція фестивалю: цілісне відтворення та популяризація середовища – духу, побуту, одягу, озброєння, архітектури, ремесел, фольклору – періоду розквіту фортеці; гуртування довкола Тустані молодіжного мис-

тецького середовища – музикантів, ремісників-художників, скульпторів, художників, фотографів, театралів та наукового – істориків, археологів, архітекторів, етнографів, історичних ре конструкторів; влаштування туристичної інфраструктури довкола пам'ятки, регенерація села шляхом розвитку агротуризму, традиційної кухні, місцевих ремесел, продовження унікальних фольклорних традицій.

Фестиваль молоді “Зашків” пам'яті Євгена Коновальця.

У с. Зашків Жовківського р-ну у червні відбувається фестиваль молоді “Зашків”, присвячений пам'яті Євгена Коновальця, засновника Української військової організації, яка стала предтечею ОУН.

Ініціатор проведення фестивалю – управління у справах сім'ї та молоді Львівської ОДА спільно з молодіжними громадськими організаціями, зокрема, ЛОО Молодіжного націоналістичного конгресу.

У фестивалі бере участь близько 5 тис. молодих людей – представників молодіжних організацій, навчальних закладів, молодіжних лідерів та молодих депутатів і політиків.

Молодь з усієї України збирається, щоб відпочити в дусі національних традицій, послухати наживо відомих українських виконавців, поспілкуватися з активною молоддю з інших областей та організацій, і просто гарно відпочити серед мальовничої природи.

Фестиваль відбувається у форматі наметового містечка, розрахованого на 10 тис. осіб. Організатори частують учасників та гостей свята стравами польової кухні.

Упродовж вечорів фестивалю молодь танцює біля запаленої на честь уродин полковника Коновальця ватри та переглядає під відкритим небом українські фільми на патріотичну та героїчну тематику.

Фестиваль, який уже став традиційним, має на меті виховання молоді в дусі національних традицій та патріотизму, формування свідомої громадянської позиції, сприяє налагодженню дружніх стосунків між лідерами та представниками молодіжних громадських організацій обласного та всеукраїнського рівня, створює умови для розвитку молодіжного руху.

Етнофолковий фестиваль “Підкамінь”. відбувається у липні в с.Підкамінь Бродівського р-ну Львівської обл.

Етнофолк по-львівському: сцена в мальовничому сакральному закутку України (фестивальна територія — урочище поміж скелею Божий Палець і Підкамінським монастирем, будівля якого є архітектурною пам'яткою XVIст.); лицарські бої; перформенси; експериментальний театр; виступи фолкових колективів і понад трьох десятків народних ансамблів; майстер-класи народних майстрів та виставки традиційних ремесел; дегустація місцевих страв. Безкоштовне наметове містечко вміщає, як запевняють організатори, кілька тисяч гостей.

Фестиваль-ярмарок “Львів – столиця ремесел” відбувається в місті у серпні.

Фест влаштовують в історичному центрі Львова, на вулиці Валовій, біля стін Бернардинського монастиря. Ярмарок фактично є презентацією регіонального розмаїття давніх народних ремесел та промислів, зокрема, різьби по дереву та каменю, ткацтва, вишивки, ковальства, гончарства, писанкарства, плетіння з соломи і лози. Виставку-продаж традиційних виробів доповнюють твори з батику, зі шкіри та скла, кераміка тощо. На ярмарку можна побачити процес обробки матеріалів та виготовлення продуктів, поспілкуватися з ремісниками, безпосередньо відчуту тепло роботи майстрів, тобто опинитися в атмосфері фестин, відомих у Львові ще з часів Середньовіччя.

Міжнародний фольклорний фестиваль “Раковецькі фестини” відбувається у серпні в с. Раковець Пустомитівського р-ону Львівської області.

На “Любиній поляні” — на луках посеред лісів, поміж селами Раковець та Новосілки – виступають самодіяльні колективи з України, Польщі, Словаччини та Угорщини, вони презентують народну музику, спів і танці своїх країн.

Завдання для самостійного опрацювання:

- роль фестивалів у розвитку молодіжного туризму;
- особливості фестивального туризму;
- найпопулярніші фестивалі Львівщини.

ЛЕКЦІЯ 7

Навчальний туризм

***Актуальність теми:** внесок навчального туризму у процес здобуття освіти, обміну досвідом, отримання нових знань.*

***Навчальна мета:** розкрити особливості розвитку навчального туризму, з'ясувати вплив ділового туризму на здобуття нових знань.*

План лекції

1. Особливості навчального туризму.
2. Діловий туризм.

Навчальний туризм – це подорожі, переважно за кордон, з навчальною метою, тобто для здобуття освіти, обміну досвідом. Основна мета навчального туризму – це пряме чи опосередковане отримання знань, зокрема, ознайомлення з новими і значно досконалішими способами виробництва і послуг, доступ до нової інформації, опанування технологічними прийомами, методами, навичками, розширення кругозору тощо.

Отримання таких знань за кордоном, від їхніх спеціалістів у нашій країні – найліпший та найшвидший спосіб розширення власної інформаційної та інноваційної бази. Промислово розвинені країни тримають першість у галузі розробки нової продукції і процесів, на них припадає 80 % науково-пошукових і дослідницьких конструкторських розробок.

Туризм, як зазначено вище, – це не лише відпочинок. До міжнародних туристів зараховують іноземців, які приїхали з діловою (службовою), приватною метою і організованих туристів. Для нашої країни важливе значення мають поїздки громадян саме в розвинуті країни, зокрема, на спеціальні фестивалі, виставки, презентації. Однак і приватні подорожі, поїздки з освітньою метою, обміни студентами, виїзди на роботу, та й зрештою особисті так звані човникові поїздки за кордон по товари, слугують потужним каналом для отримання нових знань.

Навчальний (освітній) туризм є одним з найшвидших способів доступу суспільства до світових знань.

На сучасному етапі в суспільній свідомості відбуваються якісні зміни в розумінні глобальних процесів, які забезпечують прогресивний розви-

ток суспільства. Щораз більше уваги привертають явища, що стосуються духовного життя суспільства.

Для розвитку навчального туризму в Україні важливе значення мають різноманітні освітні програми, які надають гранти для навчання студентів з України в університетах країн світу.

З кожним роком для України відкривається щораз більше можливостей бути залученими до освітніх програм Європейської спільноти. Це, зокрема:

- конкурс програми ТЕМПУС (Трансевропейська програма мобільності для навчання в університетах), яка підтримує модернізацію вищої освіти та створює простір для співпраці країн Європейського Союзу і країн-партнерів. До участі запрошують вищі навчальні заклади, громадські організації, асоціації, організації роботодавців та інші зацікавлені сторони;
- конкурс програми Еразмус Мундус – освітня програма ЄС, спрямована на активізацію міжнародного співробітництва та підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців європейських університетів та вищих навчальних закладів третіх країн на усіх континентах. Програма має три компоненти (напрями): Акція 1: 1) спільні, розроблені за участю кількох університетів магістерські та докторські програми; 2) стипендії для тих студентів, які обирають ці програми; 3) стипендії для проведення досліджень в рамках навчання. Акція 2: 1) утворення партнерств між університетами ЄС та третіх країн з метою обміну студентами (бакалаврський, магістерський, докторський рівні) та науково-педагогічними кадрами; 2) стипендії для студентів, викладачів науковців з європейських вищих навчальних закладів та третіх країн. Акція 3: Промоційні проекти – пропагування освіти взагалі та міжнародного співробітництва в освіті;
- конкурси програми Жан Моне, яка спрямована на підвищення знань та інформованості всередині ЄС та поза його межами про питання європейської інтеграції. До участі в конкурсі відповідного напрямку запрошують вищі навчальні заклади, асоціації викладачів та дослідників. Програма має сім напрямів.

У жовтні 2006 р. стартував інформаційний ресурс UNISTUDY – про навчання за кордоном та міжнародні молодіжні програми (<http://unistudy.org.ua>).

Інформація в UNISTUDY спрямована на підвищення академічної мобільності українських студентів на арені міжнародної освіти та науки. Тут можна знайти найсвіжіші анонси про міжнародні молодіжні тренінги, семінари, студентські конференції, оголошення про стипендії на навчання в магістратурі або аспірантурі, запрошення на літні школи, відгуки українських студентів про їхній досвід та іншу корисну інформацію про навчання за кордоном.

Основні критерії відбору інформації для UNISTUDY – можливість участі в програмі саме для українських студентів та повне або часткове покриття витрат за кошти організаторів, стипендій або спонсорів.

Щодня роблять огляд десятків національних та міжнародних ресурсів з навчання за кордоном і обирають лише ту інформацію, що відповідає редакційній політиці UNISTUDY.

Є також низка грантових програм Америки: Work and Travel USA, Fulbright, IREX (UGRAD, MUSKIE etc.), Opportunity Grants Program та ін.

Детальнішу інформацію про освітні програми можна отримати на сайтах, список яких наведений у додатку Б.

Близьким до навчального туризму є **діловий туризм**, що передбачає зустрічі, конгреси, конференції, семінари; торгові виставки і ярмарки; інсентив-подорожі, корпоративні святкування та ін.

Діловий туризм виник ще в часи, коли люди мандрували з метою торгівлі.

У 90-х рр. XX ст. відбулися значні зміни у світовому політичному та економічному житті, на транспорті та в технологіях, а також у моделях використання, які вплинули на світовий ринок ділових мандрів і поставили нові завдання перед цим сектором туризму.

Відповідно до цілей індустрії ділового туризму, зустрічі є організованими заходами, які об'єднують людей для обговорення різних питань, можуть набувати різноманітних форм, мати різні назви. Наприклад, конгрес – це формальна зустріч делегатів, які належать до відповідної сфери людської діяльності. Конференція – це формальний обмін думками на зустрічі чи зборах для обговорення загальних для всіх учасників питань. Саміт – та сама конференція з участю високих посадових осіб. З'їзд – зустріч людей, що мають спільні цілі, зокрема, збори делегатів політичних партій, громадських організацій та ін. Симпозіум – це захід, який супроводжується бесідами у спокійній обстановці, або формальна

зустріч, коли спеціалісти роблять короткі доповіді на відповідну тему. Семінар – лекція, яка супроводжується обміном думок учасників.

Зустрічі відрізняються великим різноманіттям. Вони можуть мати як комерційні, так і не комерційні завдання, бути нечисленними (від декількох осіб до декількох десятків учасників) і численними (сотні учасників), короткими (протягом декількох годин) і тривалими (декілька тижнів). Однак головною характеристикою зустрічі, за якою її можна вважати частиною ринку ділового туризму, є те, що вона використовує послуги індустрії туризму і її проводять поза межами організації, яка забезпечує зустріч.

Зустрічі відрізняються обсягом використаних ними послуг індустрії туризму. Наприклад, якщо зустрічі є тривалими, то делегатам, окрім послуг готелю і ресторану, пропонують послуги інших секторів індустрії туризму (транспорт для екскурсій, послуги роздрібною торгівлі для придбання туристичного спорядження, путівників, сувенірів).

На ринку можна використовувати різні засоби проведення зустрічей і конференцій, від великих конгрес-центрів, спеціально збудованих для цього, до концертних залів, театрів, навчальних закладів, церков, музеїв та ін. Однак найбільшу частину зустрічей проводять у готелях.

Головним ринком для індустрії зустрічей є корпоративний сектор і асоціації. Корпоративний сектор охоплює компанії, чії основні мотиви проведення зустрічей носять комерційний характер: конференції з питань маркетингу і продажу, запровадження нового продукту, кадрових питань та ін.

Що стосується асоціацій, то вони мають дві форми: професійні та добровільні. За рівнем асоціації бувають місцевими, регіональними, національними чи міжнародними. Оскільки члени асоціації територіально розкидані, то необхідна організація регулярних зустрічей. Зрозуміло, що зустрічі міжнародних асоціацій мають більше елементів подорожей, ніж зустрічі регіональних чи національних асоціацій.

Багато великих підприємств, які проводять більше двадцяти заходів в рік, такі як конференції, збори акціонерів, річні раунди, збори, сесії з підготовки кадрів та ін. мають власних корпоративних організаторів, які вибирають і резервують приміщення в місцях, призначених для проведення таких міроприємств, а також є відповідальними за якісне виконання мети міроприємства.

Для вибору місць корпоративні організатори залучають сторонніх помічників, тобто різноманітних агентів, які мають досвід роботи в цій сфері і власну базу даних.

Компанії і асоціації, які проводять менше десяти зустрічей у рік, зазвичай звертаються до консалтингових компаній, які спеціалізуються на організації заходів. Деякі з таких великих компаній проводять понад 1500 заходів у рік.

Від працівників таких компаній вимагають достатнього професіоналізму для вирішення незапланованих проблем, наприклад, затримка рейсу в аеропорту чи погіршення погодних умов. Консалтингові компанії, які працюють на міжнародній арені, об'єднуються в професійні організації, наприклад, у Міжнародну асоціацію професійних організаторів конгресів (IAPCO).

Професійні організатори заходів, відповідно, часто звертаються за допомогою до місцевих операторів, які добре знають свій регіон чи місто і можуть забезпечити безперебійний трансфер делегатів у готель чи інше місце призначення, організувати особисті пізнавальні програми.

Головними органами, що забезпечують просування центрів індустрії зустрічей, є бюро з організації зборів і департамент бізнес-мандрівок місцевих і національних туристичних організацій. Вони публікують матеріали, розповсюджуючи їх серед організаторів зустрічей, допомагають готелям і конферен-центрам у підготовці зустрічей, а також координують всі дії з підготовки і проведення цих зустрічей.

Завдання для самостійного опрацювання:

- особливості отримання нових знань завдяки навчальному туризму;
- освітні програми;
- особливості розвитку ділового туризму.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Семінар 1. (2 год). Інформаційне забезпечення молодіжного туризму:

- а) інформація про молодіжний туризм в Інтернеті;
- б) аналіз державно-правових актів України, які стосуються розвитку молодіжного туризму (перелік в лекціях).

Семінар 2. (2 год). Історія розвитку молодіжного туризму в Європі:

- а) історія молодіжного туризму у Європі;
- б) розвиток туризму на українських землях (окрім Галичини);
- в) розвиток туризму в Галичині у ХІХ-першій половині ХХ ст.;
- г) розвиток туризму в Україні у радянську добу;
- д) історія розвитку хостельного руху.

Семінар 3. (2 год). Аналіз туристично-ресурсного потенціалу України та Європи для молодіжного туризму (природні ресурси):

- а) гори Європи як джерело молодіжного туризму (Альпи, Карпати, Піреней, Скандинавські, гірські системи Балкан, Кавказ);
- б) природоохоронні території Європи та України.

Семінар 4. (2 год). Аналіз туристично-ресурсного потенціалу України та Європи для молодіжного туризму (історико-культурні ресурси):

- а) замки і фортеці;
- б) сакральні об'єкти: костели, церкви, синагоги.

Практичне заняття 1. (2 год). Розробка молодіжного туристичного туру.

Практичне заняття 2. (2 год). Розробка молодіжного туристичного туру (продовження).

Семінар 5. (2 год). Фестивалі та молодіжний туризм:

- а) етнографічні фестивалі;
- б) музичні фестивалі;
- в) військово-історичні фестивалі;
- г) фестивалі інших напрямів.

Семінар 6. (2 год). Інформаційне забезпечення навчального туризму.

Діловий туризм:

- а) аналіз інформації про молодіжний туризм у літературних джерелах та Інтернеті;
- б) навчальні молодіжні програми;
- в) особливості ділового туризму.

Семінар 7. (2 год). Проблеми та перспективи розвитку молодіжного і навчального туризму в Україні:

- а) проблеми розвитку молодіжного і навчального туризму в Україні;
- б) перспективи розвитку молодіжного і навчального туризму в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ СИСТЕМИ МОДУЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

1. Визначення терміна “молодіжний туризм”.
2. Завдання молодіжного туризму.
3. Форми молодіжного туризму.
4. Суб’єкти молодіжного туризму.
5. Визначення терміна “навчальний туризм”.
6. Історія розвитку молодіжного туризму в Україні у XIX ст.
7. Особливості розвитку молодіжного туризму в радянській Україні між двома світовими війнами.
8. Розвиток туризму в Галичині у 20–30-х роках XX ст.
9. Історія розвитку молодіжного туризму в УРСР.
10. Закони України, що регламентують розвиток молодіжного туризму.
11. Постанови Кабінету Міністрів України щодо молодіжного туризму.
12. Державні органи влади, що займаються розвитком молодіжного туризму.
13. Міністерство освіти і науки України та молодіжний туризм.
14. Туристична діяльність позашкільних закладів освіти.
15. Дитячо-юнацькі туристичні заходи.
16. Внесок Міністерства культури і туризму України у розвиток молодіжного туризму.
17. Підрозділи Міністерства у справах сім’ї, молоді і спорту України, що займаються молодіжним туризмом.
18. Історія діяльності БММТ “Супутник”.
19. БММТ “Супутник” і міжнародний молодіжний туризм.
20. Роль БММТ “Супутник” у розвитку внутрішнього молодіжного туризму.
21. Діяльність АТ “Супутник-Україна”.
22. Роль громадських організацій у розвитку молодіжного туризму.
23. ГО “Фонд святого Володимира”.
24. Організація української молоді “Спадщина”.
25. Національна скаутська організація України Пласт.
26. ГО “Українська молодь – Христові”.

27. Молодіжний націоналістичний конгрес.
28. Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація.
29. Молодіжна громадська туристична організація “Обрій”.
30. Хостели. Хостельний рух у Європі.
31. Міжнародна федерація молодіжних хостелів.
32. Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація.
33. Львівська обласна молодіжна хостел-асоціація.
34. Роль фестивалів у розвитку молодіжного туризму.
35. Особливості навчального туризму.
36. Освітні програми для молоді.
37. Стипендії, гранти та літні школи.
38. Діловий туризм.
39. Форми ділового туризму.
40. Проблеми розвитку молодіжного туризму в Україні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Закон України “Про туризм” від 15.09.1995р. №31, з змінами, внесеними згідно із Законом № 1276-VI (1276-17) від 16.04.2009

Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» від 4 вересня 2008 р. № 375-VI., із змінами, внесеними згідно із Законом № 1401-VI від 21 травня 2009 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні» від 20 березня 1998 р. № 348.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року» від 16 січня 2003 р. № 33.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Заходи щодо державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму» від 12 травня 2004 р. № 298-р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку» від 28 квітня 2009 р. N 422.

Актуальні проблеми розвитку дитячого та молодіжного туризму // Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: витяг з матеріалів II-ої Міжнар. наук.-практ. Конф. (10-11 жовтня 2001 р., Київський ун-т туризму, економіки і права (КУТЕП). — К.: КУТЕП, 2002. — С. 113–115.

Бенедюк В. В. Краєзнавчий принцип навчання: історичний аспект // Географія та основи економіки в школі. — 1998. — №2. — С. 39–44.

Биржаков М.Б. Введение в туризм. – СПб.: ИТД «Герда», 2000. – 192с.

Бокланова И.К. Организация культурно-массовой работы в туристических учреждениях. – М.: Наука, 1982. —126 с.

Гуляев В. Г. Организация туристской деятельности: Учеб. пособие. – М.: Нолидж, 1996. – 312 с.

Зінченко В.А. Актуальні проблеми розвитку дитячого та молодіжного туризму // Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Матеріали 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (10-11 жовтня, 2001 р.) / Редкол.: Цибух В.І. (голова) та ін. – К.: Знання України, 2002. – С. 234–236.

Зінченко В.А. Із історії вітчизняного молодіжного туризму в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України: Спецвипуск до IV з'їзду профспілок України: Наук.-практ. зб. — К., 2002. — № 5. — С. 200–209.

Зінченко В. А. Молодіжний туризм в Українській РСР у 70-80-х років ХХ ст. (на основі діяльності «Супутника»): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. — Донецьк, 2003. — 20 с.

Ільїна Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности: Учебник. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 256 с.

Ісмаєв Д.К. Работа туристической фирмы по организации зарубежных поездок. — М.: Высшая школа по международному туризму, 1996. — 109 с.

Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як специфічна територіальна рекреаційна система // Культура народів Причорномор'я. — 2002. — № 36. — С. 283–288.

Константинов Ю.С., Куликов В.М. Педагогика школьного туризму. — Москва: РМАТ, 2002. — 151 с.

Костриця М. Ю. Костриця М.Ю., Обозний В. В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. — К.: Вища школа, 1995. — 219 с.

Кравців В., Матоліч Б., Гулич О., Полюга В. Рекреаційний потенціал Львівської області та стратегія його освоєння. // Регіональна економіка. — 2002. — № 2. — С. 134–143.

Мальська М., Худо В. Менеджмент туризму: Навч. посібник. - Львів: Вид. центр. ЛНУ ім. І.Франка, 2002. — 314 с.

Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 424 с.

Міняйло О.О. Краєзнавство як важливий засіб формування світогляду учнів // Матеріали II між нар. наук. конф. “Географія і туризм: європейський досвід” (м. Львів, 25-28 вересня 2009 р.). — Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. — С. 99–102 с.

Папирян Г.А. Международные экономические отношения: маркетинг в туризме. — Москва: Финансы и статистика, 2000. — 160 с.

Тімець О., Кравцова І. Туризм і краєзнавство в історії розвитку школи і педагогічної думки // Матеріали III між нар. наук. конф. “Географія і туризм: європейський досвід” (м. Львів, 9–11 жовтня 2009 р.). — Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. — С. 156–160.

Туристична діяльність: Нормативна база / [Упоряд. О.М.Роїна]. – К.: КНТ, 2005. – С. 8-9.

Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2002. – 235 с.

Шипко А. Виховний простір дитячо-юнацького туризму // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 4 (537). – С. 101–105.

<http://www.loda.gov.ua/>

<http://www.city-adm.lviv.ua/>

<http://www.tourlib.columb.net.ua/Statti/Tourism/morozova.htm>

<http://green.ipm.lviv.ua/hostels/hostelslviv.htm>

<http://www.hihostels.com.ua>

<http://www.hostels.org.ua>

<http://www.inlviv.info/hostels/uk/>

<http://www.loda.gov.ua/>

<http://www.tourism.gov.ua/publ.aspx?id=1118>

http://www.ukrtourism.com/news_turizm/21-4-2009_11-19_12_1.html

<http://zolota-pidkova.org.ua/turystychna-infrastruktuta-karpatsjko-regionu.html>

<http://www.cultureandtourism.lviv.ua/uk/tourism/>

http://festyvali.org.ua/?page_id=50

<http://www.tustan.com.ua/news/index.html>

<http://www.city-adm.lviv.ua/view/a,5,4129.html>

<http://www.karpaty.net.ua>

<http://www.gromada.lviv.ua/articles/2007/07/12/445.html>

<http://www.plast.org.ua>

<http://www.dlab.com.ua/id/5876>

<http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ukrtour2008/19/84.html>

<http://ec.europa.eu/delegations/ukraine>

http://ec.europa.eu/education/index_en.htm

<http://www.shidnitca.com/index2.html>

<http://travel.to/kyiv>

<http://unistudy.org.ua/>

<http://www.ukrmandry.com.ua/index.php?id=17>

<http://history.vn.ua/article/178.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Інтернет-адреси хостел-асоціацій країн світу

Аргентина	www.hihostels.com/argentina
Австралія	www.yha.com.au
Австрія	www.oejhw.at www.oejhv.or.at
Англія та Уельс	www.yha.org.uk
Бельгія	www.vjh.be www.laj.be
Болівія	www.hostellingbolivia.org
Бразилія	www.hostel.org.br
Гон Конг	www.yha.org.hk
Данія	www.danhostel.dk www.scandinavianaccommodation.no
Еквадор	www.hostelling-ecuador.org
Естонія	www.baltichostels.net www.baltichostels.net/eyha.html
Ізраїль	www.iyha.org.il
Індія	www.yhaindia.org
Ірландія	www.irelandyha.org
Ісландія	www.hostel.is
Іспанія	www.reaj.com
Італія	www.ostellionline.org
Канада	www.hihostels.ca
Китай	www.yhachina.com
Колумбія	www.fcjaj.org.co
Коста Ріка	www.hicr.org
Латвія	www.hostellinglatvia.com
Литва	www.lithuanianhostels.org
Люксембург	www.youthhostels.lu
Мальта	www.nsts.org
Мароко	www.frmaj.org.ma
Мексика	www.remaj.com
Нідерланди	www.stayokay.com
Німеччина	www.jugendherberge.de

Нова Зеландія	www.stayyha.com
Норвегія	www.vandrerhjem.no www.scandinavianaccommodation.no
Об'єднані Арабські Емірати	www.uaeyha.org.ae
ПАР	www.hisa.org.za
Перу	www.limahostell.com.pe
Південна Корея	www.kyha.or.kr
Північна Ірландія	www.hini.org.uk
Польща	www.hostelling.com.pl
Португалія	www.pousadasjuventude.pt
Росія	www.ryh.ru www.russia-hostelling.ru
Румунія	www.hihostels-romania.ro
Саудівська Аравія	www.sayha.org
Сербія	www.yuhostels.com
Силі	www.hostelling.cl
Словаччина	www.ckm.sk
Словенія	www.gaudeamus.si/hostelling
США	www.hiusa.org
Тайвань	www.yh.org.tw
Угорщина	www.youthhostels.hu
Уругвай	www.hosteluruguay.org
Фінляндія	www.srmnet.org www.scandinavianaccommodation.no
Франція	www.fuaj.org
Хорватія	www.hfhs.hr
Чехія	www.czechhostels.com
Швейцарія	www.youthhostel.ch
Швеція	www.meravsverige.nu
Шотландія	www.syha.org.uk
Японія	www.jyh.or.jp

**Інтернет-сайти, на яких можна знайти інформацію
про стипендії, гранти та літні школи**

www.ualberta.ca/CIUS/cius-grants.htm
www.osvita.org.ua/
www.osvita.org/ukr/
www.aucc.ca/ptp-ppa/index_e.html
www.psy.univ.kiev.ua/site/uk/international-cooperation/student-exchange.html
www.mdau.mk.ua/ua/06_07.html
www.scholarships.sk
www.imess.eu/index.php
www.eui.eu/Servac/Postgraduate/
www.exchanges.state.gov/education
www.studyabroad.com
www.studyabroadlinks.com
www.studyabroaddirectory.com
www.projectharmony.ru/programms.php
www.usinfo.usemb.kiev.ua/educult.eng.hnml
www.britishcouncil.org/ukraine
www.chevening.com
www.fulbright.org.ua
www.daad.org.ua
www.icea.com.ua
www.studium.uw.edu.pl
www.irex.kiev.ua
www.usec.org.ua
finland.cimo.fi
www.groups.google.com/group/unistudy
www.relint.deusto.es/ECWLot6/index.htm
www.yia.org.ua
ec.europa.eu/delegations/ukraine
ec.europa.eu/education/index_en.htm
unistudy.org.ua

Навчальне видання

КАДНІЧАНСЬКИЙ Дмитро Анатолійович

МОЛОДІЖНИЙ І НАВЧАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

для студентів спеціальності “Туризм”

Курс лекцій

Редактор М.М. Мартиняк-Жовтанецька

Технічний редактор С.З. Сенік

Формат 60x84 / 16

Умовн. друк. арк. ... Тираж 100 прим. Зам.

Видавничий центр

Львівського національного університету

імені Івана Франка

79000 м. Львів, вул. П.Дорошенка, 41

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.